

AZ ÁLLATOK ÖRE

Megjelenik
január, ápril,
július és
október 1-én.

Előfizetési ár
nem tagok részére
2 frt az egész évre.

Az egyesületi
tagok 1 frtnyi tagdíj
fejében kapják: az
„Állatok öre“-t,
az „Állat-
védők naptárát“
és a többi kiad-
ványainkat.

Szerkeszti az
Országos Állatvédő
Egyesület meg-
bízásából

Dr. SZALKAY GYULA
igazgató-titkár.

Hivatalos helyiség:
IV. kalap-utca 12. szám.

Szerkesztő lakása:
II. Fazekas-tér 8. I. em.

Azokért
szólalunk fel, kik
magukért nem
tudnak beszélni.

HIVATALOS RÉSZ.

Az Országos Állatvédő Egyesület választmányá-
nak jelentése az 1892-ik évről.

Tisztelt Közgyűlés!

Ismét egy határponthoz, az év végére jutottunk; illő tehát,
hogy számot vessünk magunkkal: miképpen használtuk fel a
lefolyt időt a humanizmus érdekében: az állatvédelmi ügy
meghonosítására, megszilárdítására és terjesztésére.

Ha tavaly az „Állatok öre“ megalakításával az első lépést
tettük az állatvédelmi eszmék terjesztésére, úgy az idén a 3.,
4. és 5-ik számban megjelent cikkekkel fejlesztettük ez esz-
mét és velök oly szellemi kimeset nyujtottunk tagjainknak, hogy
azokon épültek és lelkesedtek, és minthogy eszmék más eszmék-
nek ébresztői szoktak lenni, a kihintett mag a reménylett gyü-
mölesöt hozta és tovább hozni is fogja.

Nagyobb és maradandóbb lendületet adnak az állatvéde-
lem ügyének azon dolgozatok, melyek pályadíjjal ki lettek tün-
tetve. Magyarország állatorvosai részére következő tételek vol-
tak kitűzve:

1. Miképpen kell állatainkat okszerűen táplálni?
2. Hogyan kell állatainkat czélszerűen szállítani?
3. Miről ismerjük meg, hogy állatunk beteg?

A beérkezett pályamunkák közül a következő jeligés levéllel ellátott dolgozatoknak íteltetett oda egynek-egynek a 40 frtra szabott pályadíj:

- ad 1. Jelige: *Se sokat, se keveset, hanem eleget és jót etess.*
 ad 2. Jelige: *Azokért szólalunk fel, kik magukért nem tudnak beszélni.* Állatok öre.
 ad 3. Jelige: *Ki a minék nem mestere, hőhéra az annak.*

Közmondás.

A jeligés levelek felbontása után, mindhárom kérdésre: Monostori Károly állatorvos-akadémiai tanár neve tűnt ki.

A beküldött számos dolgozatok közül, a bíráló bizottság által elfogadott kisebb dolgozatok az „Állatok Óré“-ben fognak napvilágot látni, nagyobb elbeszélések pedig önálló füzetekben. Egy nagyobb dolgozat, mely 44 önálló elbeszélésből áll, és a melyben az állatvédelmi törvény, a miniszteri és egyéb, megyei és városi rendeletek elbeszélési modorban, a nép nyelvén ismertetve vannak, a bírálók egyhangu ítélete szerint, mint kiváló és ügyünknek nagy szolgálatot tevő munka, 200 koronával lesz kitüntetve. A kiváló dolgozat neve: „Ne bántsd az állatot“, szerzője K. Nagy Sándor törvényszéki bíró Nagyváradon. E mű február hóban meg fog jelenni és a tagoknak szétküldetni.

Mint országos egyesület nemcsak a főváros szűk határára, hanem minden megyére, szóval az egész országra akarjuk egyesületünk erkölcsnemesítő hatását kiterjeszteni. Hogy ezt elérhessük, kiadtuk az „Állatvédők naptárát“. Hogy ez az egész országban ismeretessé váljék, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszternek 2000 és gróf Bethlen András földmívelésügyi m. k. miniszternek 500 példányt ajánltunk fel közegeiknek ingyen való szétosztására. A kultuszminiszter ő nagyméltósága Magyarország összes tanfelügyelőségei útján a tanítók között fogja szétosztatni és így a neveléssel foglalkozó egyének legelőször fognak a mi eszméinkkel ismeretséget kötni, ők vannak hivatva az állatvédelmi eszmék terjesztésére; nemcsak a gyermekekre hathatnak szívnemesítőleg, hanem közvetlen a nép zömére is.

Az egész országban akarjuk az állatvédelmi eszméket terjeszteni, hogy ne csak a nép, hanem a tudományos világ működésünkről tudomást szerezzen, igazgató titkárunk a magyar orvosok és természetvizsgálók Brassón tartott XXVI-ik vándorgyűlésén „Humanizmus az állatokkal szemben“ című előadást tartott, mely a „Gyógyászat“ orvosi hetilapban és a nagy gyűlés „Munkálataiban“ megjelent.

Hogy a leendő tanító és tanítónó ne csak az állatvédelemi eszméket ismerje, hanem a dolgok lényegébe is mélyebbre hathasson, annak nevelési jelentőségét ismerje, elnökünk ajánlatát magáénak vallotta a választmány és a Budapesten létező négy tanítóképző intézet magasabb osztályai számára 25—25 frtos pályadíjat tűzött ki. A tetszőlegesen választott témának

legjobb műve 15 frttal, az utána következő 10 frttal jutalmaztatott meg.

Az I. ker. áll. elemi és polgári férfi-tanítóképző intézetből *Kőcze István*, a polgári-iskolai tanítóképző mennyiségtan és term. tud. *szakcsoportjának II. éves* növendéke: „Az állatvédelem és a néptanító“ című dolgozatával nyerte el az első díjat. E pályamunka kitűnő alap gondolatainál és helyes felfogásánál fogva az ezidei „Állatvédő naptárban“ kiadatott. A második díjat *Wirker István*, ugyanezen szakcsoport I. éves növendéke „Állatvédelem“ című és „a szeretet erős mint a halál“ jeligés dolgozatával nyerte el.

A II. kerületi állami elemi tanítónőképző intézetből az első díjat *Szekeres Margit IV. oszt.* növendék az „Egy igaz történet“ című dolgozatával, a második díjat *Stärk Jozefin III. oszt.* növendék a „Cziczatörténet“ című értekezésével nyerte el.

A VI. ker. áll. nevelőnői és polgári isk. tanítónőképző intézet igazgatósága részéről *Török Berta* „Egy este tanítványaim körében“ című elbeszélésének és *Szabó Ilona* „Allaink védelme“ című értekezésének ítéltetett oda a pályadíj.

A róm. kath. képezde a kitűzött határnapig nem küldött be dolgozatot, hosszabbítást kért és így csak a jövő évben számolhatunk róla be.

Röpiratainkat is szaporítottuk az idén egygyel. Kiadtuk husvétkor „a madarak tavaszi kiáltványát“, melyről egyik tekintélyes napilapunk, az „Egyetértés“ következőleg nyilatkozik: „A hozzánk beküldött legújabb röpirat egész terjedelmében közöljük, azon reményben, hogy intelligens olvasóink, kivált a vidéki papok, tanárok, tanítók és községi előljárók szívökre veszik a sokat zaklatott madárvilág ügyét s hatáskörükben mindent elkövetnek, hogy az erdő és mező kis dalnokai, melyek nemesak dalukkal, de a gazdák és erdészek legnagyobb ellenségeinek, a kárttevő rovaroknak a pusztításával is bőven meghálálják irántuk tanusított szeretetünket, kellő nyugalmat és védelmet találjanak fiókáik felnevelése közben. Még csak azt tesszük hozzá, hogy az állatvédő egyesületnek dr. Szalkay szerkesztésében megjelenő kiadványai a legnagyobb pártfogást érdemlik meg, mert ez az egyesület csupán a közérdeket tartva szem előtt, nem kimél sem költséget, sem fáradságot, hogy az egyszerű nép számára irt s az állatvédelem körébe vágó hasznos olvasmányokat juttasson forgalomba.“

Ez eddig tisztelt közgyűlés az eszményi állatvédelem volt, de nemesak az eszményekben, hanem a praktikus állatvédelem terén is működünk. Tél hó idején etettük az égnek szárnyasait és pedig az egylet költségén 7 helyen. „Az én ujságom“ kiadó cég Singer és Wolfner költségén 5 helyen, ugyanazon nyilvános tanintézetek és árvaházak udvarain, ugyanazon nyil-

város téreken és ligetekben, melyek a tavali évkönyvben fel vannak sorolva.

Lassan, lassan fel kell hagynunk a házak szűk udvarain, a paloták által környezett fővárosi tereken való etetéssel, mivel példáinkon tanult a közönség, lelkesült a tanuló ifjuság, és az ifjusági iratok mindinkább felkarolják a madarak etetését és az apró olvasó közönséget e szívnemesítő sportra buzdítja; mindenütt az utczák mentén, a Dunasoron, a sétatéreken, a piaczkokon látjuk a madarak, a verebek és galambok etetését, ezért hagyjuk csak a város falai között való etetést a közönségnek, vándoroljunk mi ki a ligetek, berkek és hegyek közé, keressük ott az erdők és ligetek énekeseit, etessük azokat ott, ahová a nagy közönség nem jut. A választmány már a múlt télen a zugligetben próba-etetőket állított, és mint az onnét jött jelentés mondja, hogy nemcsak verebek, mint itt a városban, hanem czinke, sármány, rigó, harkály, tengelicze, csíz, kenderike gyűltek össze az etetések alkalmával. A zugligeti vezető tanító azon kérelemmel fordult a választmányhoz, hogy még 6 etető állomást szervezzünk, a liget különböző helyein, és ő az iskolás gyermekekkel fogja azok ellátását eszközölni, miután mint ő mondja „tanítványaim öröme e roppant madársereg látása határtalan“.

Nemcsak a madáretetésre, hanem a madárvédelemre, az éneklő madarak el nem fogására, fészkeik bántatlan hagyására volt törekvésünk irányítva, a főváros derék erdőerei nagy éberséggel figyeltek erdeink diszeire, és a csapda és egyéb fogó eszközök elkobozásával, vagy az illetőknek hatóság elé való vitetésével tettek szolgálatot az állatvédelemnek. Éppen ma lesz alkalma a tisztelt közönségnek az erdőöröket megjutalmazni.

A munkának vértanui, mint ahogy szellemesen egy francia író nevezte a lovat, tehát a munkának vértanui érdekében 33-szor kellett a hatóság kezét igénybe venni; a nagy városokban éppen a ló az, mely legnagyobb szolgálatokat tesz az emberiségnek, és éppen ő az, mely ellen legnagyobb barbárságot követnek el. A terhes lovak érdekében fordultunk a főkapitánysághoz, hogy tél-hó idején a szenes és hasáb-fa szekereknek a meredek szalag-utczába való felhajtást tiltsa el, és az Albrecht-utoni behajtást rendelje el, ugyancsak a főkapitánysághoz fordultunk azon kérelemmel, hogy a lánczhid-köz és a sikló-utczán át közlekedjenek a lisztes és a többi nehéz rakományyal ellátott szekerek, az alagúttal ezáltal a meredek felhajtás elkerülhető és sok durva kínzásnak és túleröltetésnek eleje vehető. A II-ik kerületi előljáróságtól kérelmeztük, hogy az alagúti följarót ne öntözze oly sokszor napjában, mivel a nedves fa-burkolaton a lovak nem tudnak kapaszkodni. Egy ló-usztató felállítása érdekében Füredi Józsefnének a fővárosi tanácshoz beadott kérvényét melegen pártoltuk. A homok-

bányákban előforduló vérlázító kínzások megszüntetése érdekében előterjesztést tettünk. A főkapitány ez iránybani kínzások ellen tehetetlen, azt ajánlja, hogy a városi tanácshoz forduljunk az oda vezető utak jobb karban való tartása miatt. Egy ilyen szabályzati tervezet elkészítése a jövő évi teendőink közé tartozik.

Azon helyzetben is voltunk az idén, hogy egy alapító tagunk ellen feljelentést kellett volna tennünk. Az erős vádlevelet elküldöttük a kapitányság helyett az illető alapítónak azon megjegyzéssel, hogy ismétlés esetében alapszabályaink által ránk ruházott kötelességnél fogva, a hatósághoz kellene áttennünk az ügyet.

A főkapitányság átirata szerint 1891 október 1-től 1892 október 1-jéig állatkínzások miatt elbírált esetek voltak és pedig:

- 1891 negyedik negyedben 69 egyén, 19 nap, 12 órai elzárásban és 188 frt birságban marasztaltatott el.
- 1892 első negyedben 65 egyén, 35 nap, 12 órai elzárásban és 245 frt birságban marasztaltatott el.
- 1892 második negyedben 63 egyén, 17 nap, 12 órai elzárásban és 202 frt birságban marasztaltatott el.
- 1892 harmadik negyedben 101 egyén, 20 nap, 12 órai elzárásban és 443 frt birságban marasztaltatott el.

Az elmarasztalások összegezése: 298 egyén, 93 napi elzárás és 1078 frt birság

Láthatja ebből a tisztelt közgyűlés, hogy az állatvédelem éber szeme a főváros egész terjedelmében résen van, elértük ezt pedig folytonos intésünk és feljelentésünkkel és a rendőrök állandó jutalmazásával.

Az ebekkel, az ebvédelemmel, a szájkosarakkal a lefolyt évben igen sokat foglalkoztunk.

Három ízben tudósítottuk az ebtartó közönséget a napilapok útján, hogy ebzárlatot rendelt el az előljáróság. A fővárosi tanácshoz folyamodtunk és ennek következtében utasítottak az előljáróságok az ebzárlatot velünk rögtön közölni. Megkerestük az előljáróságokat, a tűzoltó-főparancsnokságot és a bérkocsi-ipartestületet, hogy a kutyaitatókat rendben tartsák és a nyári hónapokban naponként többször friss vízzel lássák el.

Steinbach saját maga által feltalált és több államban szabadalmazott szájkosár-mintát megvizsgálás és esetleges ajánlás céljából terjesztett be. E tekintetben Hermann Ottó tiszteletbeli elnökünk két ízben tanulságos előadást tartott, az ebfej biológiai alkata által követelt szájkosárnak milyennek kell lennie? Elhozattuk a brüsszeli belgiumi földmívelésügyi miniszterium részéről szabadalommal felruházott szájkosár-mintákat, melyek között a Steinbach-é is volt. Hermann tudományos és tanulságos előadásban kimutatta, hogy a Steinbach féle szájkosár-minta nem felel meg a biológiai követelményeknek és

azért a maga részéről, valamint a kiküldött bizottság nevében, mely vele három ízben gyűlésezett, nem ajánlhatja a Steinbach-féle szájkosarat. A bizottság pedig a Hermann Ottó által készített és a legközelebbi gyűlésre bemutatandó mintát ajánlhatja.

A választmány Hermann Ottó tiszteletbeli elnökünk szakbeli s tudományos előadásáért, egyszersmind a szájkosár-ügy elkészítésében felmerült temérdek és fáradságos munka némi elismerése fejében 100 frank jutalmat aranyban szavaz meg. Hermann Ottó ezen 100 frankot az egyesületnek ajánlotta fel a legjobb szájkosár-minta elkészítéseért, különben fenntartotta magának, hogy e tekintetben annak idején előterjesztést fog tenni.

A csallóközi szolgabírósnak és a községi bírónak irtunk Hazafi József csallóközi tanító érdekében, kinek hű házőrzőjét suhancok csupa kedvtelésből agyonütötték.

Ugyancsak Hermann Ottó indítványára megkerestük a főkapitányságot, hogy a czirkuszokban és mindenütt, ott hol állatproduktiók tartatnak, egy állatvédő-egyesületi tagnak jelen kellene lennie, hogy az egyesület rögtön érvényesítse szavát, amikor szükséges, a mi igen gyakran fordulhatna elő. A válasz nem volt kedvező, a főkapitány nem talál szabályzatot arra nézve, hogy a czirkusz vagy más igazgatóságot egy jegy közrebocsátására kényszeríthesse.

Élénk eszmecsereben álltunk az idén is a bécsi, drezdai, rigai, berlini, aarai, brémai, hannoverai, berni és sz.-pétervári állatvédő egyesületekkel. A bécsi egyesület a terhes szekerekre fennálló szabályrendeleteket kéri. A szent-pétervári egyesület a peczér-ügyről felvilágosításokat kér, hogyan fogatnak a kutyák, drót, bőr, vagy gummi-drót zsineggel? Egy vagy kétfogatu kocsikban szállíttatnak-e az ebek? Vannak-e külön rekeszük a különböző fajta kutyáknak? A beteg vagy gyanus kutyák részére nines-e külön koci, vagy külön rekesz? A kutya-ólak milyenek, világosak, sötétek-e, egy vagy több helyiségből áll? Rekeszekkel bíró, egymásfölöttiek-e? Az ürülék lefolyásáról van-e gondoskodva? A kivégzés hogyan történik. Lebunkózás, felakasztás, mérgezés vagy megfulladás által!

Ezek voltak a fő kérdő-pontok. Hogy ezekre kellően megfelelhessünk, kiküldtük igazgató-titkárunkat, ki két ízben járt Ó-Budán lakó peczérnél. Jelentése nem volt kedvező, a menyében rohamosan előre haladó fő- és székvárosunk a peczér-ügy dolgában a mult századbeli állásponton áll. Megütközéssel jegyezte fel igazgatónk e szomorú állapotokat. A kutya-istálló egy alig 1m² (egy □ méter) nagyságu sötét, ablak nélküli bűzös hely, rekesz és elválasztó fal nélkül, melyben ott létekor vagy 40 kutya egymás hátán guggolva szorult, a legelkényeztetettebb selyem pines a legvakmerőbb mészároskutyával, az egészséges a beteggel, a megmárt a megcsonkítottal voltak együvé zárva. Addig, míg sötétben voltak, csendességben van-

nak, de mihelyt az ajtó felső felét az ember kinyitotta, a marakodás, csaholás, sivitás, ugatás, pokoli zaj kezdődött. A pesti peczérnél vannak ugyan külön drót rekeszek, melyek részint egymás fölött állanak, de az ürülék lefolyásáról nincs gondoskodva, a felső emeletről az alul lakó hátára és fejére folyik a piszok. A kivégezés lebunkózás által, de nem az agyára, hanem egy kemény fával, jávor bunkóval történik; a kutya orrára ütnek, s ha elég erős és ügyes az ütés, állítólag egy csapással kiadja a párát.

Látszik ebből, hogy a peczérügy egy egész tanulmánynyá fejlődik, s nekünk is kötelességünk lesz ezzel is foglalkozni, hogy az állatvédelemnek ez ágát európai színvonalra emelhessek. Szükséges volna, hogy vagy a városi hatóság útján, vagy egyleti erőnkből a jobbpárti peczérésznél rekeszeket csináltassunk, hogy a különböző fajtájú ebek fogságuk ideje alatt el legyenek különítve; ezáltal elejét vesszük azon általános panasznak, hogy amely kutya csak egy napig van a peczérnél, az már hasznavehetetlen.

Hoztunk Höhnemann és Küchler-től Erfurtból rugó és ütőkábítókat, hogy velük nyilvános helyen bemutassuk a disznók elkábítását; nálunk még általános nézet az, hogy disznót csak disznóüvöltéssel képzelhető. Meg akartuk mutatni, hogy a legesekélyebb nesz, a legkisebb rőfögés nélkül is lehet disznót ölni, de sajnós, a hentes ipartársulat ebbeli kérésünkre tagadólag válaszolt, még próbálni, kísérletezni sem akar, a régi schlendrián mellett akar maradni, tovább is akarja kínozni azon állatot, melynek megélhetését köszöni.

Két izben eltévedt vagy kóborló kutyát is hoztak hozzánk, mindkét izben sikerült az illető gazdát kifürkészni és a kutyát gazdájának átadni.

Az óbudai munkástelepi népiskola igazgatósága a tavaly karácsonykor kiosztott jutalomkönyvekből husvétkor még néhányat kért, mivel a gyermekek szülői nagy érdeklődést mutatnak irántuk. 30 példány elbeszélést küldöttünk. Csak örvendhetünk, ha a nép általunk képviselt eszme iránt fogékonysággal bír.

Egy Rudas-fürdői szolgálta ellen panasz tétetett, mivel kanári madarait sötétben tartja, világosságot, friss levegőt nem bocsát a szegény madarakhoz. Azon tévhitben volt a szolgálta, hogy jobban és szebben énekel a madár, ha sötétben neveltetik. Felvilágosításokat adtunk és miután azok szívesen fogadtattak, a feljelentéstől elálltunk. Célunk is az, nem büntetni, hanem felvilágosítani, babonát irtani, jó utra téríteni, és ott, ahol azt látjuk, hogy szavunkat fogadják, szívesen oktunk, szívesen járulunk a szívnemesítéshez, hiszen magunk nemesedünk a nemesítéssel.

Tisztelt közgyűlés! Szomorú lapra térek, fennállásunk óta még soha annyi súlyos veszteséget nem értünk, mint az idén

Haltak, haltak, egyre haltak legjobbaink, egyesületünk oszlopai kidőltek, támaszaink árván hagytak bennünket, szorul a szívünk, ha az elhalt tagjaink igen nagy számán végig tekintünk, köztük: Királyi Pál, egyik alapítónk és 9 éven keresztül vezető elnöke, Etlényi Lajosné, egyesületünk buzgó és odaadó alelnöknője és fáradhatatlan taggyűjtőnk, az erkölesszűnemesítő Irányi Dániel, Klapka György tábornok, Török János, dr. Nagel Emil, Matolay Frigyesné, dr. Czirer Akos, Freistädter Antal, dr. Ribáry Béla, Kern István, Lovas Karolina, Peczek Ida, Thalmayer Lajos, Svirák Jozefin, Práznovszky Ignác, Králik Jenő, Detrich Márton, Motin Teodor és még számosan. A választmány a temetéseknel képviseltette magát és kegyeletének kifejezést is adott, a mennyiben koszorukat küldött az egyes kitűnőségekhez. Örökös tiszteletbeli elnökünk: Királyi Pál elhunytá alkalmával pedig külön gyászlapot adott ki.

„Az állatok védője és az emberek jóltevője“, felejthetetlen Röck Szilárd halálós napja évfordulóján pedig testületileg vonultunk ki sírjához és szalaggal ellátott koszorút helyeztünk örök álmának nyughelyére.

Matolay Frigyesné, a nemesszívű hölgy, ki élteben az egyforintos tagdíját évenként 5 frttal váltotta be, halálós óráján sem feledkezett meg rólunk: 200 frtot hagyományozott nekünk. Ez összeg alapítványi tőkénkhez csatoltatott. Aldott legyen emléke köztünk.

Nemes Schwartzné Esperance úrhölgy, Khalepáról, Kréta szigetén, ki Elpis Melena irói név alatt európai hírnévre tett szert, ki 64 európai állatvédő egyesületnek tiszteletbeli tagja, a földközi tenger partjain székelő mentő és egyéb emberbaráti egyesületeknek disz-, pártoló- és alapító tagja, a magyar országos állatvédő egyesület számára egy Elpis Melena alapítványt tett és e célra igazgató-titkárunk által 165 frtot küldött, mely a korábban és utólag küldött összegekkel 224 forintra növekedett. Az alapító oklevél szerint e tőke kamatai a magyarországi tanítóképző intézet növendékei számára vannak fenntartva, kik pályázat útján évente e díjat állatvédelmi dolgozatok beküldése által elnyerhetik.

Ezek, tisztelt közgyűlés, ténykedésünknek főbb mozzanatai, méltóztassanak jelentésünket tudomásul venni. Azon kérés-sel bátorkodunk még minden egyes taghoz fordulni, méltóztassanak ügyekvésünket hathatósan támogatni, csak sok tevékeny férfi és sok lelkes nő együttes működése által vihető előbbre az állatvédelmi ügy.

Budapest, 1893. január 7-én.

Dr. Szalkay Gyula
igazgató-titkár.

Dr. Verédy Károly
kir. tanácsos, elnök.